

Niet flexibele schil maar vaste kern meest conjunctuurgevoelig

Het toegenomen aandeel flexwerkers heeft de kans op werkloosheid niet per se conjunctuurgevoeliger gemaakt. Hoewel flexwerkers – afgaande op gegevens vanaf 2003 – in vergelijking met vaste werknemers een grotere kans hebben om werkloos te worden, is die kans voor vaste werknemers juist gevoeliger voor de conjunctuur. In die zin was de Grote Recessie juist een periode waarin bedrijven relatief meer van hun vaste kern afstoten dan van hun flexibele schil.

BART LOOG

Statistisch onderzoeker bij het Centraal Bureau voor de Statistiek

WENDY SMITS

Senior statistisch onderzoeker bij het Centraal Bureau voor de Statistiek

De Nederlandse arbeidsmarkt is de afgelopen jaren verder geflexibiliseerd. Had in 2005 nog 16 procent van de werkzame beroepsbevolking een flexibele arbeidsrelatie als werknemer, in 2015 was dit opgelopen tot 23 procent. Met de toename van het aandeel flexibele arbeidsrelaties is ook de arbeidsmarktdynamiek structureel toegenomen. Mensen wisselen, los van de conjunctuur, vaker dan voorheen van werk naar geen werk en andersom (Loog *et al.*, 2014). Een flexibele arbeidsmarkt vergroot de weerbaarheid van de economie tegen schokken, maar het ontbreekt nog aan inzicht in de kanalen waarlangs de arbeidsmarkt zich aanpast. De vraag die daarom gesteld kan worden, is of de toegenomen flexibilisering van de arbeidsmarkt ook heeft geleid tot een grotere conjunctuurgevoeligheid van de werkgelegenheid. Zo kunnen werkgevers ten tijde van laagconjunctuur makkelijker dan voorheen inkrimpen door het hogere aandeel flexwerkers in hun personeelsbestand (De Beer, 2004). Volgens deze redenering zorgen dus vooral de flexwerkers voor meer dynamiek in tijden van recessie. Anderzijds kan beargumenteerd worden dat in Nederland met name de werkgelegenheid van vaste werknemers conjunctuurgevoelig is. Door het duale ontslagstelsel konden werkgevers tot voor kort tijdens een economische neergang makkelijker vaste werknemers ontslaan dan tijdens een hoogconjunctuur, omdat ontslag vanwege bedrijfseconomische reden (via UWV) relatief goedkoop is ten opzichte van ontslag om andere redenen (via de kantonrechter) (Frenk, 2013; Pfann en Frenk, 2013).

DATA EN METHODE

De uitstroom van werknemers naar werkloosheid kan worden onderzocht met de Enquête Beroepsbevolking (EBB). De EBB is een roterend panelonderzoek onder ongeveer 65.000 huishoudens per jaar, waarvan in deze analyse gebruik is gemaakt van de jaargangen 2003 tot en met 2015. Binnen elk huishouden worden personen van vijftien jaar en ouder geïnterviewd. Huishoudens worden een jaar lang gevolgd. Na het eerste interview volgen met tussenpozen van ongeveer drie maanden nog vier vervolginvestigingen. Respondenten krijgen onder meer vragen over hun arbeidsmarktpositie. Deze analyse gaat uit van de internationale definitie van de beroepsbevolking (ILO-definitie): uitsluitend personen vanaf 15 tot en met 74 jaar worden meegeteld. Onder een vaste arbeidsrelatie wordt verstaan een contract voor onbepaalde tijd, met een vast aantal uren per week.

De kans op een transitie naar werkloosheid voor een werknemer met dienstverband i ($i = \{\text{vast, flexibel}\}$) wordt gegeven in de formule:

$$\lambda_i^t = \frac{N_t^i}{E_{(t-1)}^i} \quad (1)$$

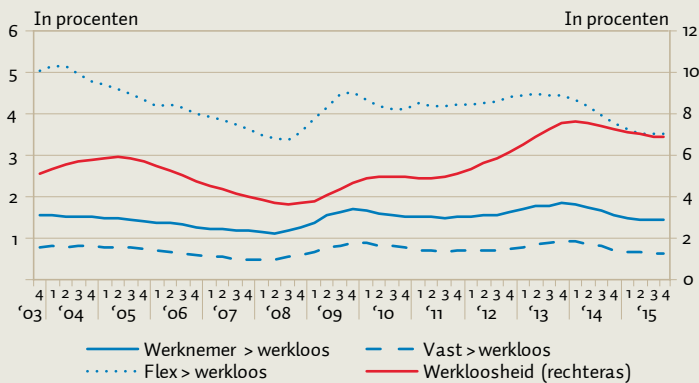
waar N_t^i het aantal personen met dienstverband i weer geeft dat tussen de tijdstippen $t-1$ en t werkloos werd, en $E_{(t-1)}^i$ het aantal werkenden met dienstverband i op tijdstip $t-1$. Om inzicht te krijgen in de ontwikkeling van de transitiekansen tijdens de conjuncturele cyclus, worden in een aanvullende analyse de logaritmen van de reeksen geregresseerd op het werkloosheidspercentage u_t , een lineaire trend t en vier kwartaaldummy's om te corrigeren voor seizoeninvloeden (Gomes, 2012):

$$\ln \lambda_i^t = \beta_i u_{t-1} + \gamma_i t + \alpha_i^1 D^1 + \alpha_i^2 D^2 + \alpha_i^3 D^3 + \alpha_i^4 D^4 + \varepsilon_i \quad (2)$$

De coëfficiënt β_i is een indicator voor de cyclische eigenschappen van de transitiekans en γ_i een indicator voor de structurele verandering in deze kans. Als $\beta_i > 0$ dan gedraagt de transitiekans zich anticyclisch. Naarmate de conjunctuur verslechtert en de werkloosheid toeneemt is de transitiekans groter. Als $\beta_i < 0$ dan is de transitiekans procyclisch; naarmate de conjunctuur verslechtert neemt de transitiekans af. Als $\beta_i = 0$ dan is de transitiekans acyclisch.

Aantal werknemers dat werkloos wordt na baanverlies, voortschrijdend vierkwartaalsgemiddelde

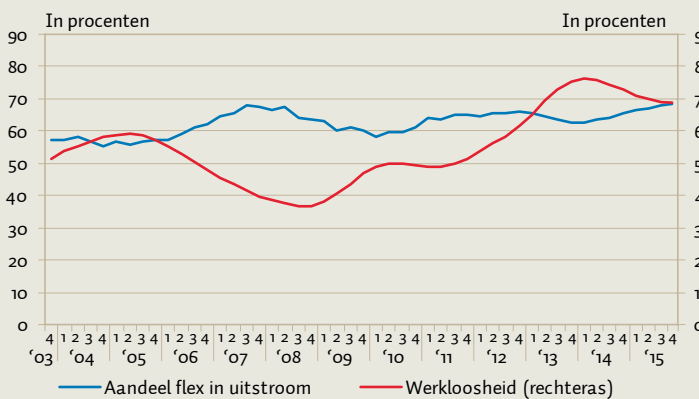
FIGUUR 1

Bron: Enquête Beroepsbevolking 2003-2015

Aandeel werknemers met flexibele arbeidsrelatie in de totale uitstroom naar werkloosheid, voortschrijdend vierkwartaalsgemiddelde

FIGUUR 2

Bron: Enquête Beroepsbevolking 2003-2015

RESULTATEN

In 2003 werden er van elke honderd werknemers per kwartaal gemiddeld 1,5 werkloos. De uitstroomkans voor werknemers met een flexibel contract was ruim zes keer zo groot als voor werknemers met een vast contract: respectievelijk 5 en 0,8 per honderd werknemers. De kans op uitstroom naar werkloosheid was het laagst in 2008. Sindsdien steeg

Resultaten regressieanalyse transitiekans¹

TABEL 1

	Werknemer totaal	Werknemer vast dienstverband	Werknemer flexibel dienstverband
$\beta \times 100$	4,8*	8,2**	4,3*
Aantal waarnemingen	50	50	50

¹ Een robuustheidsanalyse met het bbp als verklarende variabele leidt tot vergelijkbare resultaten. Resultaten zijn op te vragen bij de auteurs.
**/* Significat op respectievelijk vijf- en éénprocentniveau

Bron: Enquête Beroepsbevolking 2003-2015

de uitstroom voor zowel vaste als flexibele werknemers aanzienlijk, maar voor vaste werknemers in verhouding veel sterker. In 2008 werden er per kwartaal per honderd werknemers gemiddeld 1,3 werkloos, in 2009 was dit opgelopen tot 1,7. Voor de vaste en flexibele werknemers namen de uitstroomratio's toe van respectievelijk 0,6 naar 0,9 en 3,6 naar 4,5 per honderd werknemers (figuren 1 en 2).

Hoewel nog geen kwart van de werknemers een flexibel dienstverband heeft, komt de uitstroom vanuit werk naar werkloosheid grotendeels voor hun rekening. Van alle werknemers die in een kwartaal werkloos werden had gemiddeld 62 procent een flexibel contract. Het aandeel flexibele werknemers in de totale uitstroom van werknemers naar werkloosheid is kleiner naarmate de werkloosheid hoger is. Dit suggereert dat de kans om werkloos te worden in tijden van laagconjunctuur sterker stijgt voor vaste werknemers dan voor flexibele krachten.

Uit de regressieanalyse (tabel 1) komt inderdaad naar voren dat de kans op werkloosheid voor vaste werknemers sterker reageert op de conjunctuur dan voor werknemers met een flexibele aanstelling. De kans op uitstroom vanuit een vast dienstverband naar werkloosheid neemt toe in tijden van laagconjunctuur, met acht procent per procentpunt stijging in het werkloosheidspercentage. Bij werknemers met een flexibel dienstverband gaat het om een stijging van de transitiekans van vier procent.

DISCUSSIE EN CONCLUSIE

Een analyse van de Enquête Beroepsbevolking laat zien dat de kans om werkloos te worden aanzienlijk hoger is voor werknemers met een flexibel dienstverband dan voor werknemers met een vast dienstverband. Maar de kans om werkloos te worden is – op basis van gegevens vanaf 2003 – voor flexibele werknemers juist minder afhankelijk van de conjunctuur. Dit laatste betekent dat het toegenomen aandeel flexwerkers de werkgelegenheid in Nederland niet per se conjunctuurgevoeliger heeft gemaakt. Vervolgonderzoek zou zich moeten richten op de oorzaken van de geringere conjunctuurgevoeligheid van de werkgelegenheid voor flexwerkers. Heeft dit bijvoorbeeld te maken met een geringe loongevoeligheid van het aanbod van (bepaalde typen) flexwerkers, waardoor de lonen van flexwerkers in tijden van laagconjunctuur meer afnemen? En wat zijn daarvan de gevolgen voor consumentenbestedingen en dus voor het verloop van de recessie?

LITERAATUUR

- Beer, P. de (2004) Flexibilisering maakt banengroei fragiel. *ESB*, 82(4442), 434–436.
- Frenk, M. (2013) *Job Security in the Netherlands*. Proefschrift. Maastricht: Universiteit Maastricht.
- Gomes, P. (2012) Labour market flows: Facts from the United Kingdom. *Labour Economics*, 19, 165–175.
- Loog, B., W. Smits en R. de Vries (2014) Arbeidsmarktdynamiek in Nederland: 2003–2013. *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken*, 30(1), 27–39.
- Pfann, G. en M. Frenk (2013) Ontslagrecht en regeringsbeleid in de echte wereld. *Me judice*, februari 2013.